

- FABREGAS, X. Història del Teatre Català.
Ed. Millà, Barcelona, 1978.
- FRANQUET, R. Hè de la Radiodifusió a Catalunya (Del naixement al franquisme).
Ed. 62, Barcelona, 1986.
- FUSTER, J. Literatura Catalana Contemporània.
Curial, Barcelona, 1972.
- GALI, A. Hè de les Institucions i el mov. cultural a Catalunya (1900-1936).
Fundació A. Galí, Barcelona, 1979-...
- GIFREU, J. Sistema i polítiques de comunicació a Catalunya (1970-1980).
L'Avenc, Barcelona, 1983.
- MASSIP, M.A. i DUARTE, C. Síntesi d'Història de la Llengua Catalana.
La Magrana, Barcelona, 1981.
- PORTER, M. Història del cinema català (1895-1968).
Taber, Barcelona, 1969.
- RIQUER/COMAS/MOLAS. Història de la Literatura Catalana.
Ariel, Barcelona, 1964...
- TORRENT, J. i TÀSIS, R. Història de la Premsa Catalana. (2 vols.)
Bruguera, Barcelona, 1966.
- VALLVERDU, F. El fet lingüístic com a fet social.
† Ed. 62, Barcelona, 1973.

Aquest recull mínim i parcial ha de ser completat amb els llistats bibliogràfics específics de cada bloc del programa que seran subministrats al llarg del curs.

HISTÒRIA DE LA COMUNICACIÓ SOCIAL
A CATALUNYA
PROF.: J.M. Tresserras
5è curs Periodisme CODI 5106

PROGRAMA:

I.- Fonaments teòrics de la Hè de la Comunicació Social. La documentació, l'objecte d'estudi i la metodologia. El marc geo-històric català. Línies d'interès, hipòtesis i problemes. Opcions conceptuals i opcions polítiques: terminologies i discursos referits a l'espai comunicatiu català.

La comunicació social en la Catalunya "tradicional"

II.- L'ecosistema comunicatiu altmedieval i la construcció social de la consciència comunitària. L'exemple de la llengua i el paradigma del mercat. Vertebració d'un espai-xarxa de comunicació social: circuits, nusos i microcosmos. L'ecosistema comunicatiu català baixmedieval i el discurs del poder: del providencialisme a l'exaltació de la terra.

III.- La crisi del poder institucional i la dependència de la cultura de cort. La impremta i el procés descatalanitzador. La cultura popular i l'ecosistema comunicatiu tradicional: el forjament d'una mentalitat específica amb projecció global. L'escenari barroc i les tensions entre el seny i la passió.

IV.- Vida urbana i noves formes de control social en el segle XVIII. Classes, diglòssia i il·lustració. Les migracions interiors, els sistemes de transport i l'establiment de nous vincles "familiars" entre el camp i la ciutat. Publicacions, públic i periodicitat. La crisi de l'ordre comunicatiu en el canvi de segle. Propaganda política i "particularisme" durant les guerres napoleòniques.

V.- Les transformacions socials del segle XIX i els canvis en l'ecosistema comunicatiu. De la societat catalana romàntica fins el modernisme: treball, formes de vida i mentalitats. Organització social, societat civil i sistema de comunicació. Els transports, l'alfabetització i la representació del món.

VI.- Premsa, llengua i classes socials durant la Renaixença. Setmanaris satírics, calendaris i almanacs. El naixement dels "grans diaris" "catalans". L'estètica burgesa en els jocs les diversions i els espectacles visuals. El gravat, la fotografia, el rètol, l'anunci i el cartell. Les arts aplicades i els llenguatges del "progrés" finisecular. Cultura burgesa i cultura popular.

El trànsit vers la societat de comunicació de masses

VII.- La vida catalana al primer terç del segle XX i les bases d'una societat de comunicació de masses. La generació "elèctrica". El projecte noucentista i la utopia burgesa. La pervivència de les formes tradicionals de comunicació. Territori, serveis públics i transports. L'ideal cosmopolita i la Catalunya-ciutat.

VIII.- Els instruments de la política cultural burgesa i la resposta popular. La "modernització tecnològica" i la seva aplicació en el camp de la comunicació social: el regne del cinema i els orígens de la radiodifusió. L'evolució de la premsa: el cas de "La Vanguardia". La professionalització del periodisme.

IX.- L'esforç republicà en el bastiment d'un estat modern: educació/informació. Cultura catalana de masses i populisme polític. L'ecosistema comunicatiu de transició i la transparència màxima de les contradiccions. L'impacte de la guerra i la revolució. La dificultat de construir alternatives. El recurs sistemàtic a les possibilitats propagandístiques dels mitjans de comunicació (premsa, ràdio, noticiaris cinematogràfics, cartells,...). La divisió social entre actors i espectadors de la realitat i els seus límits en la Catalunya de 1936.

X.- L'operació etnocida del franquisme i la desarticulació de l'espai nacional de comunicació. La destrucció de la societat civil i la liquidació dels "quadres" socials. Les dificultats d'establiment de ponts de continuïtat cultural, l'autodidactisme i els primers brots de resistència "cultural": els orígens històrics de la "cultureta". Espanya "unidad de destino en lo universal" i "reserva espiritual de occidente". Els mitjans en la primera etapa del règim franquista.

XI.- Industrialització, immigració, suburbialisme. El desenvolupament i la "dècada prodigiosa". La irrupció de la lògica del consum massiu. La paradoxa: redreçament de la societat civil i consum "cultural" multinacional. Rock i Nova Cançó. La música i la moda. Un paisatge urbà d'abocadors i antenes de TV. L'esclerosi "cultural" del règim i la crisi de l'estat. Els mitjans després de la llei Fraga. "Tots contra la dictadura": unitat popular i lluita democràtica. Una gran esperança i un país d'esquerres.

XII.- La restauració borbònica: reorganització i ofensiva des de l'estat. La construcció d'"Espanya" i la política comunicativa del poder. La nova institucionalització del patrimoni cultural. Immigrants, indígenes, xarnegos i espanyols en el "Titànic" ("Barcelona-región"). Populisme despòtic i neoneucentisme. La burocratització dels mitjans i el segrest de la política per l'estat. El regne de la publicitat. Les noves tecnologies i les dificultats per produir un espai nacional de comunicació. Panorama actual de la comunicació social i la producció cultural als Països Catalans: contradiccions, problemes i perspectives de la major cultura europea sense expressió política sobirana. L'exercici de la professió.

BIBLIOGRAFIA BASICA DE CONSULTA:

BALCELLS, A. Història dels Països Catalans I, II i III

Edhasa, Barcelona, 1981.

CODURULL, F. Panoràmica del nacionalisme català. (6 vols.)

Edicions Catalanes de Paris, Paris, 1975.

BELLOIR D. Video Art Explorations, en Cahiers du Cinéma
Hors série, n° 10

CASSETTI F. "Tàctiques de la informació", Anàlisi, 7/8

CEBRIAN HERREROS Introducción al Lenguaje de la televisión,
Madrid, Pirámide, 1978

ELLIOT P. "The Making of a television series", Constable,
Londres

VILCHES L. La Lectura de la Imagen, Cit.

MISSIKA/WOLTON La Folle du Logis, Paris, Gallimard

VVAA Series, T.V., Cine, Anàlisi, 9

VVAA Sociosemiòtica, Estudios Semiòticos, 9

VVAA Imágenes tecnológicas, Estudios Semiòticos, 12

VVAA More Bad News, Londres, Routledge and Kegan
Paul, 1980

BIBLIOGRAFIA BÀSICA DE CONSULTA

- AA.VV. Historia de España Alfaguara. Madrid, Alianza, 7 vols.
- AA.VV. Historia de España. Dirigida per M. Tuñón de Lara. Barcelona, Labor, 13 vols.
- AA.VV. Historia de España y América social y económica. Dirigida per J. Vicens Vives. Barcelona, Vicens Vives, 5 vols.
- AA.VV. Resumen histórico del urbanismo en España. Madrid, Instituto de Estudios de la Administración Local, 2ª ed., 1968.
- AA.VV. Introducción a la cultura hispánica. Barcelona, Crítica, 1982.
- AA.VV. Metodología de la prensa española. Madrid, Siglo XXI, 1982.
- AA.VV. La mujer en la historia de España (siglos XVI-XX). Madrid, Ed. Cantoblanco i Universidad Autónoma de Madrid, 1984.
- AA.VV. Mujer y sociedad en España (siglos XV-XX). Madrid, Ed. Cantoblanco i Universidad Autónoma de Madrid, 1984.
- AA.VV. La prensa de los siglos XIX y XX. Metodología, ideología e información. Aspectos económicos y tecnológicos. I Encuentro de Historia de la Prensa, dirigido por M. Tuñón de Lara. Universidad del País Vasco, 1986.
- AA.VV. La guerra civil española 50 años después. Barcelona, Labor, 1986.
- ABELLA, Rafael. La vida cotidiana durante la guerra civil. Vol I: La España nacional i vol. II: La España republicana. Barcelona, Planeta, 1973 i 1976, respectivament.
- La vida cotidiana bajo el régimen de Franco. Barcelona, Arros Vergara, 1985.
- ALPERES, Antonio. Cuarto poder en España. La prensa desde la Ley de Franco 1966. Barcelona, Plaza & Jané, 1987.
- BENJASBÁN, Bartolomé. Inquisición española: poder político y control social. Barcelona, Crítica, 1981.
- Los españoles. Actitudes y mentalidad. Desde el siglo XVI hasta el siglo XIX. San Lorenzo de El Escorial, SWAN, 1985.
- BLANCO, C.; RODRÍGUEZ, J. i ZAVALA, I.M. Historia social de la literatura española. Madrid, Castalia, 3 vols., 1978.
- BOZAL, Valeriano. Historia del arte en España. Madrid, Istmo, 2 vols., 1978.
- D'BOURBAUX, Lucrèllin. La vida cotidiana en la España del siglo de oro. Barcelona, Arros Vergara, 1984.
- DESVOIS, Jean. La vida cotidiana en la España romántica 1833-1868. Barcelona, Arros Vergara, 1984.
- DESVOIS, Jean-Michel. La prensa en España (1900-1931). Madrid, Siglo XXI, 1977.
- DÍAZ, Elías. Notas para una historia del pensamiento español actual (1939-1975). Madrid, Edicusa, 2ª ed., 1978.
- ELORZA, A.; PEREZ LEDESMA, M. i TUÑÓN DE LARA, M. (eds.). Prensa y sociedad en España 1820-1936. Madrid, Edicusa, 1975.
- ENTWISTLE, William J. Las lenguas de España: castellano, catalán, vasco y gallego-portugués. Madrid, Istmo, 3ª ed., 1980.
- FONTANA, Josep i altres. España bajo el franquismo. Barcelona, Crítica, 1986.
- FONTCUBERTA, Mar de i GÓMEZ MOMPART, Josep Lluís. Alternativas en comunicación. Crítica de experiencias y teorías. Barcelona, Mitre, 1983.
- GÓMEZ TABANERA, J.M. (ed.). El folklore español. Madrid, Instituto Español de Antropología Aplicada, Istmo, 1968.
- HINA, Horst. Castilla y Cataluña en el debate cultural 1714-1939. Barcelona, Península, 1986.
- LOZANO, Jorge. El discurso histórico. Madrid, Alianza, 1987.
- MARIN, Enric i TRESSERRAS, Joan Manuel. El regne del subjecte. Per una teoria materialista de la comunicació social. Barcelona, El llamp, 1987.
- MARCADES, Isabel i PERINAT, Adolfo. Feminismo, prensa y sociedad en España (1800-1939). Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, 1980.
- MARTÍN SERRANO, Manuel. El uso de la comunicación social por los españoles. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, 1983.
- PAYNE, Stanley. El catolicismo español. Barcelona, Planeta, 1984.
- RESEÑA, Equipo. La cultura española durante el franquismo. Bilbao, Ediciones Mensajero, 1977.
- ROIG CASTELLANOS, Mercedes. La mujer y la prensa desde el siglo XVII a nuestros días. Madrid, Imp. O.G., 1977.
- SAIZ, María Dolores. Historia del periodismo en España. 1. El siglo XVIII. Madrid, Alianza, 1983.
- SEOANE, María Cruz. Historia del periodismo en España. 2. El siglo XIX. Madrid, Alianza, 1983.
- TERRON MONTERO, Javier. La prensa de España durante el régimen de Franco. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, 1981.
- VILAR, Pierre. La guerra civil española. Barcelona, Crítica, 1986. (hi ha també versió castellana).

Al llarg del curs s'ampliarà la bibliografia amb una documentació específica per a cadascun dels capítols del programa.